

Кармалюк С. П.
кандидат історичних наук, доцент
кафедри педагогіки та соціальної роботи
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Чернівецька область, Україна

Нормативно-правове регулювання надання соціальних послуг на рівні територіальних громад в Україні

Започаткована в 2014 році адміністративна реформа, зокрема, щодо децентралізації, стрімке зростанням потреб населення в соціальних послугах, динаміка розвитку структурних змін в суспільстві, зумовили черговий етап реформування сфери соціальних послуг.

Система надання соціальних послуг є багатофункціональною та складною за своєю структурою. Існуюча мережа, державних, муніципальних і недержавних соціальних служб має бути здатна до самооцінки якості наданих послуг і автономного існування. Лише тоді вона матиме можливість вижити і розвиватися, пристосовуючись до соціальних змін.

Базові засади соціального захисту населення регламентуються нормами Конституції України [2], Законом України «Про соціальні послуги» [10], Законом України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» [3], Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» [7], Законом України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» [11], тощо. Крім того, значний внесок в систему регламентації надання соціальних послуг зробили Постанова Кабінету Міністрів України № 429 від 01.06.2020 р. «Про затвердження Порядку установаження диференційованої плати за надання соціальних послуг» [6], Наказ Міністерства соціальної політики України № 429 від 23.06.2020 р. «Про затвердження Класифікатора соціальних послуг» [5] та інші.

Правову основу соціального захисту населення закріплено передусім в Основному Законі нашої держави – Конституції України. Стаття 46 Конституції гарантує, що «громадяни мають право на соціальний захист, що включає право

на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом» [2]. В 47 статті Конституції стверджується, що кожен громадянин має право на житло. Низка інших статей Конституції, також засвідчує те, що наша держава гарантує соціальні права своїх громадян. Так, зокрема стаття 48 гарантує кожному громадянину достатній життєвий рівень, насамперед це стосується їжі, житла й одягу.

Як відомо правові та організаційні основи реалізації права на соціальні послуги регулюється Законом України «Про соціальні послуги»[10]. Він визначає засади надання соціальних послуг, види послуг а також джерела фінансування. Закон визначає що таке базові соціальні послуги, вразливі групи населення, малозабезпечена особа, надавачі й отримувачі соціальних послуг. Так, згідно статті 1 «соціальні послуги - дії, спрямовані на профілактику складних життєвих обставин, подолання таких обставин або мінімізацію їх негативних наслідків для осіб/сімей, які в них перебувають. Особі/сім'ї можуть надаватися одна або одночасно декілька соціальних послуг» [10].

Розділ другий згаданого Закону регламентує особливості надання соціальних послуг. Зокрема, ст. 7 визначає, що «система надання соціальних послуг - це правова основа, принципи, способи і форми надання соціальних послуг, сукупність суб'єктів, що взаємодіють на всіх етапах організації надання соціальних послуг» [10]. Стаття 12 визначає отримувачів соціальних послуг, а 13 – надавачів.

Третій розділ Закону присвячено класифікації, типам соціальних послуг та порядку їх надання. Питання класифікації послуг, зокрема й цим законом, ми розглядали в першому розділі нашого дослідження, тому детальніше зупинимось на питання їх надання. Згідно статті 21 Закону «рішення про надання чи відмову у наданні соціальних послуг за рахунок бюджетних коштів приймає структурний підрозділ з питань соціального захисту населення уповноважених органів системи надання соціальних послуг,

передбачених пунктами 2 і 3 частини першої статті 11 цього Закону. Рішення про надання чи відмову у наданні соціальних послуг надавачами соціальних послуг недержавного сектору приймає відповідний надавач» [10]. Таке рішення протягом трьох днів має бути надане заявнику. Стаття 23 визначає коли послуги надаються екстрено, а 24 регламентує відмову та припинення надання соціальних послуг.

Серед недоліків Закону України «Про соціальні послуги» можна виокремити відсутність трактування поняття інтегральних соціальних послуг.

Порядок організації надання соціальних послуг затверджується постановою Кабінету Міністрів України. Дана постанова визначає особливості виявлення сімей, які перебувають в складних життєвих обставинах, а також регламентує планування організації та надання соціальних послуг. На окрему увагу заслуговує розділ, який вказує на особливості подання заяви щодо надання соціальних послуг, зокрема зазначається, що «для отримання соціальних послуг за рахунок бюджетних коштів особа або її законний представник подає органу соціального захисту населення за місцем свого проживання/перебування заяву про надання соціальних послуг (далі - заява) у письмовій або електронній формі, що складається за формою, затвердженою Мінсоцполітики, разом з документами, зазначеними у пункті 28 цього Порядку» [9].

Також дана постанова чітко визначає підстави для задоволення або відмови в наданні соціальних послуг. Але ж знову не ведеться мова про інтегральні соціальні послуги.

На увагу також заслуговує Класифікатор соціальних послуг[5], затверджений наказом Міністерства соціальної політики України від 23.06.2020 р. за № 429. «Цей Класифікатор призначено для обов'язкового застосування суб'єктами системи надання соціальних послуг при плануванні надання соціальних послуг, проведенні їх обліку та фінансування, залученні недержавних надавачів соціальних послуг до їх безпосереднього надання та проведенні відповідної інформаційно-роз'яснювальної роботи»[5]. В даному

класифікаторі скомпоновано за напрямками сорок три групи послуг. Вартим уваги є той фактор, що такі групи послуги, як інформування, тимчасовий відпочинок й транспортні можемо сміливо відносити до інтегральних. Крім того вперше зроблено «систематизоване зведення назв соціальних послуг, їх короткий опис, строк надання, а також перелік категорій отримувачів цих послуг» [5].

На окрему увагу заслуговує Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» [11]. Стаття 6¹ визначає які соціальні послуги надаються послуги сім'ям, дітям та молоді, саме «до основних соціальних послуг, що надаються при здійсненні соціальної роботи сім'ям, дітям та молоді, належать соціальна профілактика, соціальна реабілітація, соціальний супровід, консультування» [11]. Стаття 17 дає визначення та розкриває систему роботи Центру соціальних служб.

На окрему увагу заслуговує Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»[7]. Зокрема стаття 26 зазначеного Закону серед повноважень місцевого самоврядування передбачає право на «затвердження програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць, цільових програм з інших питань місцевого самоврядування»[7]. Стаття 32 розкриває повноваження місцевого самоврядування в сфері освіти, охорони здоров'я, культури і спорту [7]. Ми бачимо що до повноважень громади відносяться питання забезпечення пільговиків лікарськими засобами, організація робота по запобіганню бездоглядності неповнолітніх на території ОТГ, вирішення питань пов'язаних з утриманням дітей-сиріт, тощо.

Проаналізувавши прийняті в 2014-2020 рр. українською владою законодавчо-нормативні акти, ми побачили, що упродовж лише останніх п'яти років створено достатню нормативно-правову базу для забезпечення якісного соціального обслуговування громадян.

Сутність і зміст наведених правових актів дозволяють зробити висновок, що сучасна українська правотворча практика відповідає вимогам, що

ставляться до сучасних демократичних держав, створюючи всі необхідні передумови для вирішення питання соціального забезпечення потребуючих осіб.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний класифікатор соціальних стандартів і нормативів [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства праці та соціальної політики України від 17.06.2002 р. № 293. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0293203-02#Text>
2. Конституція України (1996) [Електронний ресурс]: [із змін. та допов.] станом на січень 2020 р. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії [Електронний ресурс] : Закон України від 5 жовтня 2000 року № 2017-III. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text>
4. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування [Електронний ресурс] : Закон України від 13 січня 2005 року № 2342-IV. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15#Text>
5. Про затвердження Класифікатора соціальних послуг [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства соціальної політики України від 23.06.2020 р. № 429. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0643-20#Text>
6. Про затвердження Порядку установлення диференційованої плати за надання соціальних послуг [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів України від 1 червня 2020 р. № 429. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/429-2020-%D0%BF#n11>
7. Про місцеве самоврядування в Україні [Електронний ресурс]: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
8. Про органи та служби у справах дітей і спеціальні установи для дітей [Електронний ресурс]: Закон України від 24 січня 1995 року № 20/95-ВР. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-%D0%B2%D1%80#Text>
9. Про організацію надання соціальних послуг [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 р. № 587. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#n10>
10. Про соціальні послуги [Електронний ресурс] : Закон України від 17 січня 2019 року № 2671-VIII. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
11. Про соціальну роботу з сім'ями дітьми та молоддю [Електронний ресурс] : Закон України від 21 червня 2001 року № 2558-III. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14#Text>